

اندیشه اخلاقی	سیدمهدی زادصالح
----------------------------	------------------------------

بررسی عوامل ضعف اخلاقی در ایجاد واقعه عاشورا

در نوشته‌های پیشین به جنبه‌های مختلفی از تأثیر گذاری ویژه پژوهش‌های اخلاقی در فهم واقعه عاشورا اشاره کر دیم. در این نوشتار سعی می‌کنیم کلیدواژه «ضعف اخلاقی» و تأثیرس آن را در واقعه عاشورا بازشناسی کنیم. ضعف اخلاقی (Akrasia) به‌معنای خطای اخلاقی آگاهانه است. مسئله چالشی برای اندیشمندان این حوزه آن است که چرا انسان با وجود آگاهی از خطا بودن یک عمل یا ترک، به آن مبادرت می‌ورزد؟

اندیشمندان بسیاری در طول تاریخ به این سؤال پاسخ داده‌اند. برخی به تأثیر گذاری عوامل شناختی و برخی دیگر به نقش عوامل غیرشناختی در ضعف اخلاقی اشاره کرده‌اند. (سنجش قرآنی ۲،ویگردد شناسختی و غیرشناختی در ضعف اخلاقی، مهدی علیزاده، فصلنامه پژوهنامه اخلاق، ۱۳۹۵، ش ۳۱، صص ۳۰-۷) براساس نظر آیات‌الله محمدتقی مصباح یزدی که از اندیشمندان معاصر علم اخلاقی به شمار می‌آیند، عوامل ضعف اخلاقی به ۲دسته عوامل اختیاری و غیراختیاری تقسیم می‌شوند. عوامل اختیاری ضعف اخلاقی نیز به ۲دسته عوامل بینشی و گرایشی- رفتاری تقسیم می‌شود. از نگاه ایشان مهم‌ترین عامل ضعف اخلاقی ضعف در بینش نسبت به مسیر صحیح است و در گام بعدی، رفتارهای غلط و گرایش‌های متضاد مانند نفرت از و هربان صالح یا محبت به اولیاء طاغوت مانع اثر گذاری بینش صحیح می‌شود. براساس نظریات ایشان، ضعف ذهن در تحلیل مسائل و بی‌مبالایی نسبت به ورودی محبت و نفرت دل، ریشه ضعف بینشی و گرایشی است.(مصباح یزدی، معرفت حسینی، ۱۳۹۹ه.ش، جلسات ۱۰-۷)

ضعف اخلاقی، رفتارهای غلط، گرایش‌های منفی و متضاد و بیشش ناقص و منحرف، بالاخره در بزنگاهها اثر خود را نشان می‌دهد و قدرت انتخاب راه صحیح را در ما ضعیف خواهد کرد. در واقعه عاشورا همه این عوامل ضعف اخلاقی را مشاهده می‌کنیم. در ادامه به چند نمونه از عوامل اختیاری و غیراختیاری که موجب ضعف اخلاقی افراد در واقعه عاشورا شد، اشاره می‌کنیم.

اول) جامعه‌ای که به‌دست معاویه تربیت شد، خالی از دغدغه اجتماعی و مملو از حس رسیدگی به امور و عبادات فردی بود. در این دوره گرد سکولاریزم اکثر جامعه را بهمار ساخته بود. روحیه بی‌دغدغه بودن نسبت به امور اجتماعی جو جدیدی در اجتماع ساخت که به‌صورت غیراختیاری آدمی را از اندیشه امور اجتماعی و سیاسی دین، غافل کرد. دوم) رسیدگی‌های ناعادلانه به قبیله‌ها، تشویق‌های مالی بی‌حساب و کتاب، محرومیت فقرا و به‌طور خلاصه عادت جامعه به حرام‌خواری عامل دیگری است که هم در جرگه عوامل اختیاری و هم در عوامل غیراختیاری است. سیدالشهدا با اشاره به نقش حرام‌خواری فرمودند:

«همه شما از من نافرمانی می‌کنید و به سخنان من گوش نمی‌دهید؛ زیرا شماکم‌هائمان را حرام بر شده و بر دل‌هایمان مهر آغفتل آ خورده است.» (بحارالأنوار، ج۴۵)



سوم) محدودیت نقل حدیث، انحصار خطابه، از دست رفتن بسیاری از صحابه‌استاد فکر و به‌طور کلی تشویق مردم به حفظ قرآن و دور ساختن آنها از تدبر و اندیشه در معانی آن عامل غیراختیاری دیگری استت که مردم را مشغول پوسته دین ساخته و نسبت به مغز آن غافل می‌کرد.

چهارم) نشانختن کامل جایگاه ولایت سیدالشهدا علیه‌السلام، عدم تلاش برای تحقیق و اندیشه نسبت به آن، بر بودن ذهن افراد از شبهاتی مانند حرمت خروج سیدالشهدا علیه‌السلام برابر حاکم جامعه دینی و… نمونه‌هایی از ضعف بینشی مردم است که تلاش برای رفع آن از اختیار آنها خارج نبود و قدرت انتخاب اخلاقی بسیاری به‌خاطر چنین ضعفی تحت‌الشعاع قرار گرفت. پنجم) گرایش به ز‌زهای یزدی و بی‌میلی به سلسله ولایت و اولویت بخشیدن به زن و فرزندان و محبت‌های دنیایی از گرایش‌های متضار استت که روزی مردم‌سالار جامعه را در دوراهی فرزند و سیدالشهدا، آسایش و سیدالشهدا و هر چیز دوست داشتنی دیگر در برابر سیدالشهدا قرار داد. گرایش‌ها و رفتارهای متضاد با عمل صحیح، عامل اختیاری دیگری است که موجب ضعف اخلاقی می‌شود. خداوند متعالی در آیه ۲۴ سوره توبه می‌فرماید: (ای رسول ما مات را) بگو که اگر شما پدران و پسران و برادران و زنان و خویشاوندان خود و اموالی که جمع آورده‌اید و مال‌التجاره‌ای که از کسادی آن بیمناکید و منزالی را که به آن دل خوش داشته‌اید بیش از خدا و رسول را جاری سازد (و اسلام را بر کفر غالب و فاتح گرداند و شما دنیاطلبان بدکار از فعل خود پشیمان و زیانکار شوید) و خدا فسق و بدکاران را هدایت نخواهد کرد.

اسلام مجموعه کاملی است که اگر هر قسمت آن از زندگی ما پاک شود به همان اندازه گرایش‌های دنیایی، خطاهای فکری و عوامل محیطی انحراف، جای آن را پر خواهد کرد.

سؤال مهم آن استت که ضعف اخلاقی جامعه امروز ما ریشه در چه اموری دارد؟ به‌عنوان منتظر فرزند سیدالشهدا چقدر به فکر کنترل محیط اخلاقی‌مان هستیم؟ تـاچه میزان ذهن‌مان را از شبهات رها کرده و برای استواری اندیشه‌هایمان تلاش می‌کنیم؟ آیا برای مضمون ماندن از خطاهای استاد فکری برگزیده‌ایم؟ آیا همیشه مراقبت می‌کنیم که مبدا چیزی را بیشتر از راه خدا دوست نداشته باشیم؟ آیا به حلال و حرام زندگی‌مان حساسیم؟ پاسخ به این سوالات مشخص می‌کند که در آینده‌ای نه چندان دور، من و شما چه عاشرایی خواهیم داشت و در جبهه فرزند سیدالشهدا هستیم یا دشمنان او.

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح

سیدمهدی زادصالح